

6. Європейський досвід для створення ефективної системи контролю та оцінки якості вищої освіти в Україні. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/745/> (дата звернення: 28.07.2021).
7. Заключительный доклад Всемирной конференции ЮНЕСКО «Высшее образование в XXI веке: Подходы и практические меры» (Париж, 5–9 окт. 1998 г.). Париж, 1998. 21 с.
8. Луговой В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. Національна самоврядність у вищій освіті США: досвід для України. *Вища освіта України*. 2014. № 1, дод. 1: Наука і вища освіта. С. 217–225.
9. Луговой В. Самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу. *Освіта*. 2016. 16–23 березня. С. 4–5.
10. Пелікан Я. Ідея Університету. Переосмислення. Київ: Дух і літера, 2009. 360 с.
11. Садовничий В. А., Белокуров В. В., Сушко В. Г., Шикин Е. В. Университетское образование: приглашение к размышлению. Москва: Моск. ун-т, 1995. 352 с.
12. Університетська автономія: її друзі та вороги. Київ: Таксон, 2008. 180 с.
13. Фролова Е. В. Академические ценности современного университета: социально-философский анализ: дисс. ... канд. филос. наук: 09.00.11. Москва, 2006. 144 с.
14. 1940 Statement of Principles on Academic Freedom and Tenure. URL: <https://www.aaup.org/report/1940-statement-principles-academic-freedom-and-tenure> (дата звернення: 28.07.2021).
15. Association of American Universities. URL: <https://www.aau.edu> (дата звернення: 28.07.2021).
16. Statement of Association of American Universities. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED555641.pdf> (дата звернення: 28.07.2021).
17. Statement on Board Responsibility for Institutional Governance. URL: <https://www.agb.org/statements/2007/agb-statement-on-board-accountability> (дата звернення: 28.07.2021).

Отримано редакцією 29.08.2021 р.

УДК 378:37.07

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-2-46-54-66

ПРОГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ РЕФОРМ

Гораш Катерина Вікторівна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри менеджменту освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

e-mail: kateryna.vik@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-8625-9774

У статті висвітлено результати аналізу теоретичних основ і практики прогнозування як однієї з основних функцій управлінської діяльності. Зокрема, акцентовано увагу на ролі прогнозування в управлінні розвитком закладів освіти в сучасних умовах реформування освітньої системи України та світових викликів (пандемія COVID-19). Уточнено сутність і визначено зміст прогностичної функції керівника закладу освіти; розкрито її роль у системі ключових управлінських функцій. Описано методи прогнозування, що застосовуються в менеджменті (екстраполяція, моделювання, методи експертного оцінювання тощо). За результатами анкетування та співбесід з керівниками закладів освіти (48 опитаних) з'ясовано проблеми застосування ними методів прогнозування в управлінській діяльності та потребу фахової підготовки керівників закладів освіти до прогнозування розвитку закладів освіти, освітнього середовища тощо.

***Ключові слова:** прогнозування, освітній менеджмент, прогностична функція, функції управління, методи прогнозування.*

Постановка проблеми. Глобальні інтеграційні процеси, науково-технічний прогрес і виклики сучасності суттєво впливають на характер, напрями та зміст державних змін і розвиток громадянського суспільства в Україні, зокрема на стан і визначення стратегій модернізації всіх сфер, особливо освіти і науки як такої, що відіграє важливу роль у забезпеченні державних реформ.

Європейська інтеграція України передбачає приєднання української науки й освіти до міжнародного освітнього простору, визначає нові вектори розвитку вітчизняної освітньої системи та зумовлює реформування всіх складників освітньої системи – від дошкільної до вищої й післядипломної [17]. Це підтверджує об'єктивну потребу в розробленні прогностичних моделей розвитку закладів освіти з метою передбачення результатів реформ як

у сучасних соціально-економічних умовах, так і в перспективі розвитку української держави і суспільства.

У Законі України «Про освіту» (стаття 5, п. 1, 3, 4) освіту визначено як «державний пріоритет, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства» та зазначено, що реалізація освітньої політики України має здійснюватися на основі наукових досліджень з урахуванням прогнозів, статистичних даних та індикаторів розвитку освітніх об'єктів. Законом також визначено документи державного прогнозування та стратегічного планування розвитку національної освіти, серед яких прогнози розвитку освіти України, стратегії розвитку усіх складників освіти, державні, регіональні та місцеві цільові програми, плани роботи в сфері освіти [14].

Одним із важливих завдань сучасного реформування української освіти, яка відбувається в складних умовах державних і суспільних перетворень та світових викликів, зокрема пандемії COVID-19, є підготовка керівників закладів освіти до управління закладами освіти в умовах змін з метою забезпечення ефективності реформ і передбачення наслідків інноваційних процесів та результатів діяльності закладу освіти.

Потреба в прогнозуванні результатів освітніх реформ і наслідків інноваційних змін закладів освіти в сучасних соціально-економічних умовах та в перспективі зумовлює актуальність досліджень у галузі освітнього менеджменту різних аспектів управлінської діяльності, зокрема прогностичної функції керівника закладу освіти в системі ключових управлінських функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми теорії й практики прогнозування процесів і явищ у різних сферах (в соціології, менеджменті, освіті) дав змогу встановити, що для розвитку прогностики (науки про передбачення закономірностей розвитку процесів, явищ тощо [15]) цінними є дослідження Р. Арона, В. Глушкова, Г. Добрава, А. Кларка, Е. Тоффлера, Ф. Фукуями, Г. Хакена, Е. Янга та інших учених, які вивчали сутність і закономірності змін у різних галузях і сферах життєдіяльності людини, зокрема, досліджували глобальні проблеми розвитку людства, націй, держав тощо. На основі результатів досліджень цих учених обґрунтовано ідеї розвитку таких перспективних для сучасності наук, як інформатика, кібернетика, синергетика, геополітика тощо; розроблені прогнози розвитку державних, соціальних, економічних й інших систем [19; 21].

Тенденції планування й прогнозування розвитку систем і явищ, методи і засоби прогнозування в різних наукових галузях визначено й обґрунтовано в наукових працях Д. Белла, І. Бестужева-Лади, Б. Гершунського, Ф. Полака й інших дослідників [2; 5].

Результати досліджень різних аспектів та особливостей прогнозування в освітній галузі та прогнози розвитку освіти України висвітлено в наукових працях С. Гончаренка, В. Кременя, В. Ковальчука, І. Підласого, О. Савченко, О. Топузова й інших дослідників. Обґрунтовано стратегічні цілі та завдання на довгострокову перспективу з формування людського капіталу в Україні для стійкого розвитку країни [10]; виокремлено та обґрунтовано методичні принципи розроблення прогнозів розвитку системи освіти, охарактеризовано типи прогнозів і методи прогнозування, визначено зміст принципів і функцій прогнозування [9]; розроблено концептуальні основи прогнозування розвитку загальної середньої освіти в контексті реформ, узагальнено й охарактеризовано ключові дефініції, принципи і методи прогнозування розвитку загальної середньої освіти [6; 15].

Особливо актуальними є дослідження українських і закордонних учених з проблеми прогнозування розвитку освітніх систем. У наукових працях Д. Фрідмана, Х. Йорка описано модель прогнозування прогресу освітніх систем у досягненні цілей сталого розвитку країн до 2030 у спектрі таких проблем, як нерівність у навчанні, гендерні розбіжності та неможливість для учнів завершення середньої та вищої освіти тощо [24].

Сучасні дослідження ОЕСР націлені на визначення та пошук шляхів розв'язання проблем, що виникли в освітніх системах як наслідки карантинних заходів, пов'язаних з пандемією COVID-19 [23]. У доповіді Ф. Реймерза, А. Шляйхера представлено висновки й

рекомендації щодо необхідних заходів для забезпечення якості освіти в складних умовах сьогодення, зокрема, на основі прогнозів пропонується керівникам органів управління освітою та закладів освіти розробити плани роботи закладів освіти за допомогою альтернативних методів організації освітнього процесу [16].

Теоретичні основи планування і прогнозування діяльності організацій та підприємств, сутність методології форсайту в менеджменті розкрито в працях І. Бойчик, Н. Дикань, Ж. Ламбена, Л. Федулової та інших учених. Дослідниками в галузі управління організацією, підприємством, фінансами прогнозування розглядається як процес та як метод (засіб) стратегічного планування розвитку процесів і суб'єктів господарювання [4; 8; 20].

У менеджменті види прогнозів та методи прогнозування класифікуються за різного роду критеріями й показниками (як і в соціології, економіці), серед яких основними є: цілі прогнозування, обсяги та достовірність прогнозованої інформації, методи дослідження прогнозного фону тощо [4; 15].

Результати наукових розвідок з проблем розвитку теорії і практики освітнього менеджменту та вдосконалення управлінської діяльності керівника закладу освіти описано в наукових працях О. Боднар, В. Бондара, Г. Єльнікової, Л. Карамушки, В. Маслової, О. Пастовенського та інших дослідників. Визначено й обґрунтовано закономірності й принципи освітнього менеджменту та особливості методів і функцій управління закладом освіти, охарактеризовано сценарії розвитку закладів освіти в умовах інноваційних змін [11; 13].

Метою статті є висвітлення результатів теоретичного і практичного дослідження сутності та змісту прогностичної функції керівника закладу освіти в умовах освітніх змін.

Виклад основного матеріалу. Сучасна модернізація української освіти та зміни в освітньому середовищі потребують пошуку нових підходів до управління галуззю освіти і розроблення нових методів і технологій організації освітнього процесу та управління закладами освіти, які є підсистемою освітніх і соціальних структур.

Теоретичні засади й практика освітнього менеджменту ґрунтується на класичних законах і принципах менеджменту, соціології, економіки та наук про освіту. Серед особливостей освітнього менеджменту в Україні дослідники виокремили новизну галузі (до недавнього часу вищими навчальними закладами не здійснювалась підготовка фахівців в управлінні освітою) та необхідність у розробленні та впровадженні в освітній процес закладів вищої і післядипломної педагогічної освіти нових дисциплін, елективних курсів, спецкурсів, вебінарів, які б дали змогу керівникам закладів освіти підвищувати професійну компетентність та навчитися бути організаторами інноваційних освітніх процесів [1, с. 4].

Освітній менеджмент у контексті змін української освітньої системи передбачає уточнення напрямів освітньої політики, цілей, завдань освітніх інституцій усіх форм власності; прогнозування і стратегічне планування розвитку освітніх об'єктів [12].

Термін «прогнозування» в менеджменті розглядається як: *процес* збирання інформації, аналіз прогнозного фону, узагальнення та обґрунтування кількісних та якісних змін розвитку об'єкта прогнозування в майбутньому (передбачення майбутнього стану) [5]; як *метод* наукового пізнання [8]; *метод* використання інформації в плануванні діяльності організації [12].

Для сучасного керівника закладу освіти прогнозування як метод дає змогу:

- передбачати можливості й ризики в розвитку закладу освіти;
- формулювати адекватні й реальні цілі (стратегічні й конструктивні) і завдання;
- планувати роботу закладу та розробляти стратегічні документи (концепції розвитку, освітні проекти та інноваційні програми, націлені на забезпечення конкурентоспроможності закладу освіти тощо);
- оцінювати результати поточної роботи закладу освіти та ресурси для розвитку;
- реалізувати реформи, наприклад автономію закладів освіти, як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування [1; 14];

- адаптуватися до прогнозованих змін шляхом оптимізації ресурсів;
- моделювати та розробляти сценарії розвитку закладу освіти;
- формувати та розподіляти бюджет закладу.

Керівники закладів освіти як суб'єкти процесу прогнозування мають усвідомлювати інтегративну сутність педагогічної прогностики, яка не передбачає механічного використання підходів, принципів, методик і методів прогнозування в процесі вирішення специфічних педагогічних проблем, зокрема, пов'язаних з освітніми змінами в контексті сучасного реформування. Йдеться про комплекс теоретичних, практичних і методичних проблем, вирішення яких сприятиме реалізації прогностичної функції педагогікою та науками про освіту [15, с. 6].

Отже, ми розглядаємо прогнозування в діяльності керівника закладу освіти як одну з основних управлінських функцій, роль якої важко переоцінити, особливо в сучасних умовах державно-соціальних перетворень та реформування освітньої системи.

Функції управління є одним з важливих об'єктів досліджень у теорії та практиці менеджменту. Дослідники застосовують різні підходи до визначення функцій управління та класифікують їх за:

- рівнем управління (функції макrorівня, мікрорівня);
- видом об'єкта застосування (підприємство, структурні підрозділи, комунікації);
- тривалістю управлінської дії (постійні, дискретні й ситуативні);
- сферою застосування (загальні та спеціальні) тощо.

Це пояснює той факт, що визначення терміна «функція управління» та кількість функцій управління в наукових працях подається по-різному (в різних класифікаціях кількість відрізняється від 3 до 13). Функцію управління дослідники визначають як вид або сферу діяльності менеджера; інструмент або спосіб дії управління; ключові напрями управлінської діяльності, що характеризуються однорідністю дій і цільовою спрямованістю [13].

У менеджменті функції управління розглядаються як складник соціального процесу, що передбачає взаємодію всіх суб'єктів і відповідальність керівника за ефективність роботи підлеглих в організації (на підприємстві, у структурному підрозділі тощо).

Прогностична функція в соціології передбачає прогнозування, узагальнення, розкриття тенденцій у соціальних процесах. Результатом соціологічних досліджень є короткострокові та довгострокові прогнози про майбутній результат процесу або стан об'єкта дослідження. Соціальне прогнозування в наукових працях розглядається як визначення обґрунтованих способів реалізації моделі майбутнього соціального стану. Зміст прогностичної функції охоплює такі компоненти: визначення діапазону можливостей та ймовірностей виникнення події на певному історичному етапі; розроблення альтернативних сценаріїв майбутніх прогнозів; передбачення втрат та побічних наслідків соціальних процесів. Для реалізації прогностичної функції в соціології застосовують методи статистичного аналізу, екстраполяцію, метод експертних оцінок основних тенденцій розвитку, математичне моделювання тощо [3]. Результати досліджень прогностичної функції в соціологічних науках є цінними для уточнення сутності та змісту прогнозування в менеджменті.

У дослідницьких цілях учені часто відокремлюють функції управління і предметно розглядають їх сутність, зміст та суперечливий характер, але в процесі управління ці функції нероздільні. Кожна функція поєднується з іншою, впливає на продуктивність інших та націлена на результат.

Визначення змісту управлінських функцій сучасними дослідниками пов'язане із ринковими стандартами, нормами, плануванням, що максимально наближені до реального стану виробничого процесу [8]. Управлінська діяльність в сучасних умовах змін втрачає свою авторитарно-бюрократичну сутність, її зміст ґрунтується на принципах гуманності, оптимістичності, забезпечення професійного розвитку працівників, відкритості та інформаційній достатності, орієнтації на якість результатів [8; 13].

Характерними особливостями управлінської діяльності є динамічність та

різноманітність елементів і видів роботи, але незалежно від рівня чи статусу керівника, господарської галузі, до якої належить організація (підприємство), в управлінській діяльності дослідники виділяють такі спільні функції, як планування, організація, реалізація та контроль.

Функціонально зміст управлінської діяльності Г. Файоль визначив як здатність передбачати та планувати, організовувати, командувати (розпоряджатись, реалізувати управлінські рішення) та контролювати процес і результат [22].

У нашому дослідженні предметно розглядається функція прогнозування (передбачати та планувати за визначенням Г. Файоля), зокрема її сутність і зміст.

Функції прогнозування і планування є одними з найсуттєвіших в управлінській діяльності, що передбачає розроблення обґрунтованих прогнозів (експертних висновків, сценаріїв) про діяльність організації, на основі яких здійснюється планування (розроблення плану для досягнення цілей та завдань організації). Зміст планування – це визначення і розподіл ресурсів (людських, матеріальних тощо); делегування відповідальності, а також встановлення стандартів завдань і реальних термінів їх виконання [4; 8].

Досить часто в дослідженнях функція прогнозування розглядається як складник планування, що не применшує її значення. Функції прогнозування і планування взаємопов'язані; функція планування реалізується на основі результатів прогнозування. Однак прогнозування відрізняється від планування змістом і методами реалізації.

Прогнозування характеризується більш широким змістом, ніж планування. Оскільки, крім вивчення внутрішніх показників функціонування організації та визначення послідовності заходів у плані роботи, прогнозування передбачає дослідження зовнішнього середовища, в якому функціонує організація як об'єкт прогнозування. У процесі дослідження об'єкта прогнозування та прогнозного фону накопичується різноманітна інформація, яка в результаті оброблення й перевірки на надійність і достовірність дає змогу розробити вірогідний прогноз і одночасно формує нове знання про об'єкт дослідження. Методологію прогнозування вчені визначають як систему знань про процес прогнозування: методи й способи розроблення прогнозів [15].

На основі аналізу наукових досліджень прогнозування як методу й процесу в менеджменті, зокрема в освітньому, прогностичну функцію визначено як здатність керівника передбачати стан внутрішнього середовища закладу освіти і зовнішніх чинників, що впливають на його розвиток, застосовувати методи прогнозування в управлінні та розробляти прогнози.

Сутність прогностичної функції полягає в комплексному дослідженні всіх складників об'єкта прогнозування, прогнозного фону (середовища, в якому відбувається процес розвитку, функціонування об'єкта) та встановлення взаємозв'язків між прогнозним фоном і якісними характеристиками (або станом) об'єктів прогнозування з метою передбачення їх змін у майбутньому.

Прогностична функція керівника закладу освіти пов'язана із ключовими функціями управління: мотивацією, плануванням, організацією та забезпеченням контролю.

У мотивуванні працівників до виконання завдань керівнику необхідно передбачити проблеми й складності процесу виконання завдання; обрати і застосувати такі засоби і методи комунікацій, які б забезпечили результативність роботи підлеглих.

Прогностична функція керівника закладу освіти у мотивуванні визначає характер методів і засобів заохочення для досягнення очікуваних результатів. Мотивування має бути позитивне, націлене на пошук зовнішніх та внутрішніх можливостей і ресурсів для прогресивного розвитку об'єкта прогнозування, передбачення та оцінювання проблем розвитку [18]. Негативне мотивування в управлінні закладом освіти викликає неусвідомлене та поверхове копіювання елементів освітніх методів, технологій (як правило, закордонних), імітацію прогностичної діяльності або непрофесійне розроблення експертних висновків і прогнозів без застосування наукових підходів [15].

У плануванні як управлінській функції керівника освіти, яка полягає у визначенні

ресурсів, розподілі обов'язків та розробленні планів роботи значну роль відіграють комунікації (моделі спілкування у виробничому процесі) та культура закладу освіти (правила і традиції). Слід зазначити, що в управлінні освітнім процесом чітко розподілено функціонал, часові рамки виконання обов'язків між керівником і підлеглими, водночас у методичній, дослідницькій роботі, в реалізації інноваційних проєктів або у вирішенні ситуативних виробничих проблем керівнику закладу освіти необхідно визначати пріоритети для певних завдань і терміни їх виконання та застосовувати різні моделі комунікацій на основі передбачених результатів і наслідків із урахуванням індивідуальних особливостей підлеглих.

Планування визначає ряд і послідовність дій, які необхідно виконати для досягнення мети, а прогнозування направлено на оцінювання ситуації та вибір з наявних можливостей найбільш ефективних для виконання завдання.

Сутність організаційної функції керівника закладу освіти полягає у визначенні місця і ролі кожного працівника для забезпечення якості освітнього процесу та виконання різних видів діяльності, що передбачені посадовими інструкціями. Оскільки ця функція визначає виробничі зв'язки між людьми в структурі закладу освіти та дає змогу інтегрувати й координувати всі наявні ресурси (час, кадри, матеріально-технічні, фінансові) для організації освітнього середовища закладу освіти, то керівнику важливо передбачати можливі ризики і проблеми, що можуть виникати в процесі діяльності (взаємовідносини між працівниками, стан здоров'я, умови праці тощо), щоб унеможливити зрив освітнього процесу або погіршення його якості.

Контроль як функція управління означає систему моніторингу досягнення проміжних цілей і завдань та оцінювання результатів освітнього процесу, що вимірюється критеріями і показниками якості роботи працівників. У формулюванні цілей керівник має забезпечити їх точність, доступність і можливість досягнення, отже, керівник має передбачити засоби і методи, які дадуть змогу працівникам якісно виконати завдання.

Визначення змісту прогностичної функції керівника закладу освіти ґрунтується на фундаментальних засадах теорії і практики менеджменту та освітніх наук.

Зміст прогностичної функції в цьому дослідженні розглядається як система компонентів: концептуального – наукові підходи, принципи та цілі прогнозування; науково-методичного – методи і засоби прогнозування; нормативного – нормативно-правові документи, що регламентують управління закладом освіти; організаційно-процесуального – процедури прогнозування.

Основною метою прогностичної функції керівника закладу освіти є передбачення позитивних і негативних наслідків змін освітнього середовища закладу освіти (що зумовлені зовнішніми і внутрішніми чинниками) та розроблення експертних висновків, сценаріїв, прогнозів про стан закладу освіти в ближньому і далекому майбутньому.

Вибір методів прогнозування в управлінській діяльності керівника закладу освіти залежить від визначеного об'єкта прогнозування та виду прогнозу.

Об'єктами прогнозування можуть бути освітні системи, реформи, процеси, організаційна структура закладу, результати педагогічної, інноваційної, методичної діяльності тощо.

У наукових працях визначено та охарактеризовано різні види прогнозів, серед яких: *цільові*, які зосереджені на прогнозуванні ідеального результату діяльності; *планові*, що передбачають створення системи заходів для реалізації цілей управлінської діяльності; *програмні*, які потребують розроблення на основі прогнозування програми обґрунтованих послідовних дій керівника закладу освіти; *проєктні*, що мають на меті розроблення проєкту (або варіантів проєктів), наприклад, освітнього середовища або змін структури закладу освіти [15; 18; 20].

У прогнозуванні освітніх об'єктів точність прогнозів залежить від правильного вибору керівником закладу освіти методу (методів) прогнозування. Отже, керівник має розуміти доцільність застосування методу прогнозування та вміти обирати той, що забезпечить ефективність в управлінні закладом освіти.

Більшість методів прогнозування у кваліфікаціях різних дослідників повторюються та

застосовуються в прогнозуванні як соціальних, так і освітніх об'єктів, наприклад, методи наукового дослідження: моделювання, методи експертного оцінювання, екстраполяція тощо.

Серед загальнонаукових та інтернаукових методів [18] дослідження в менеджменті (управлінні організацією, підприємством або закладом освіти) використовуються:

– *фактографічні методи*, які застосовуються для одержання фактичних показників. Зокрема, до цієї групи належать методи екстраполяції (поширення визначених закономірностей розвитку об'єкта прогнозування на його майбутній стан); метод кореляційно-регресійного аналізу (що передбачає застосування математичних формул та дає змогу встановлювати залежність показників (наприклад, показників розвитку закладу освіти) від інших показників (стану соціокультурного середовища міста, села) або групи інших показників (множинна кореляція) розвитку міста, села, наявності масштабних підприємств тощо;

– *евристичні методи*, які передбачають розроблення прогнозів на основі логічних прийомів, поділяються на інтуїтивні й аналітичні. До інтуїтивних належать методи експертного оцінювання (застосовується в прогнозуванні за умови недостатньої або відсутньої статистичної інформації про об'єкт прогнозування); метод мозкової атаки дає змогу прийняття оперативних рішень та корекції конструктивних цілей; метод морфологічного аналізу на основі дослідження всіх можливих варіантів розвитку закладу освіти дає змогу визначити найбільш результативний й прогресивний; метод «дерево цілей» забезпечує розроблення стратегічних й конструктивних планів; метод оптимізації, що ґрунтується на аналізі максимально можливої кількості чинників пов'язаних із виробництвом та фінансово-економічними показниками [3; 15; 18].

У нашому дослідженні розглядаються методи, які керівники закладів освіти реально зможуть застосувати в управлінській діяльності для одержання та застосування прогнозної інформації в прийнятті управлінських рішень, плануванні та розробленні стратегій розвитку закладу.

Метод моделювання передбачає дослідження об'єкта прогнозування на основі створення моделі його майбутнього стану; визначення основних параметрів, шляхів розвитку кожного зі складників (структурних елементів) моделі; виявлення якісних характеристик та варіантів їх трансформації [3; 5; 15]. Цей метод застосовується в управлінні з метою багатофункціонального дослідження процесів, предметів, явищ, систем [15; 18; 20]. Результатом застосування методу моделювання є виявлення нових властивостей, можливостей і негативних тенденцій розвитку й функціонування об'єкта прогнозування.

Метод експертних оцінок (акумуляція думок експертів) поділяється на такі види: індивідуальний (суб'єктивна оцінка експертом предмета прогнозування; може бути отримана в процесі інтерв'ювання, написання аналітичного есе або сценарію); колективний (розроблення прогнозу на основі узагальнених думок різних експертів про об'єкт і предмет прогнозування). На основі експертного оцінювання застосовуються такі методи, як «дельфі», «метод комісій» (метод круглого столу), «дерево цілей», мозкова атака [9; 18].

Метод екстраполяції передбачає вимірювання основних характеристик об'єкта прогнозування в конкретні часові терміни на основі аналізу часових рядів. Цей метод дає змогу прогнозувати зміни цілісних систем та процесів, зокрема й глобальних, у контексті визначення перспективних напрямів розвитку та зміни складників об'єкта прогнозування [3; 15; 18].

У застосуванні методу екстраполяції необхідно встановити межі прогнозного фону та чинники, що впливали в минулому або впливають на розвиток об'єкта прогнозування та дають змогу визначити основні тенденції змін та враховувати можливі орієнтири майбутнього стану об'єкта прогнозування.

У менеджменті, як і в інших галузях, дослідниками розроблено різні класифікації методів прогнозування. Ув результаті модифікацій, застосування сучасних інформаційних технологій і засобів та програмного забезпечення методи прогнозування змінюються, вдосконалюються, з'являються нові групи методів, що підтверджує актуальність дослідження

прогнозування в управлінській діяльності.

Розроблення прогнозів, експертних висновків, концепцій, прогностичних моделей, сценаріїв, перспективних планів розвитку закладу освіти потребує підготовки суб'єктів процесу прогнозування, зокрема наявності в них знань, умінь і навичок застосування методів прогнозування. Суб'єктами процесу прогнозування розвитку освітніх об'єктів можуть бути як науково-дослідні інститути (або створені на їх базі структурні підрозділи), науково-педагогічний склад яких має відповідну підготовку, так й окремі фахівці, які володіють методологією прогнозування освітніх процесів, уміннями та навичками наукового дослідження і застосування прогностичного інструментарію (методів і засобів прогнозування) [7, с. 120].

З метою з'ясування готовності керівників закладу освіти до прогнозування в 2019–2020 роках нами проведено опитування серед слухачів курсів підвищення кваліфікації Центрального інституту ДВЗО «Університет менеджменту освіти» щодо їх досвіду та проблем застосування методів прогнозування в управлінській діяльності.

В анкетуванні взяли участь 24 керівники закладів загальної середньої, 12 керівників закладів передвищої освіти, 4 керівники структурних підрозділів закладів вищої освіти та 8 керівників методичних служб, загальна кількість – 48. Опитування проводилось анонімно, результати анкетування подаємо в таблиці 1.

Таблиця 1

Питання /варіанти відповідей	Керівники закладів вищої освіти	Керівники закладів фахової передвищої освіти	Керівники закладів ЗСО	Керівники методичних центрів, відділів, інших служб	Загальна кількість відповідей/ відсоток
	Кількість/ відсоток	Кількість/ відсоток	Кількість/ відсоток	Кількість/ відсоток	
1. Ваша посада					
(позначте потрібну групу)	4/8,3%	12/25%	24/50%	8/16,7%	48/100%
2. Чи вважаєте Ви прогнозування складником управлінської діяльності?					
ТАК	3/87%	10/84%	14/59%	4/52%	31/64,5%
НІ	1/13%	2/16%	10/41%	4/48%	17/35,5%
Чи застосовуєте Ви методи прогнозування в управлінській діяльності?					
ТАК	100%	100%	100%	100%	100%
НІ	0	0	0	0	0
3. Як Ви оцінюєте свій досвід застосування прогностичної інформації в розробленні концепцій і програм розвитку, планів роботи закладу освіти?					
високий	1/25%	0	2/8,3%	1/12,5%	4/8,3%
достатній	2/50%	3/25%	12/50%	2/25%	19/39,5 %
недостатній	1/25%	8/66,7%	9/37,5%	3/37,5%	21/43,7
не маю досвіду	0	1/8,3%	1/4,2%	2/25%	4/8,3%
4. Чи взяли б Ви участь у навчальних семінарах (спецкурсах, тренінгах) з теми «Прогнозування освітніх систем (об'єктів) в управлінській діяльності»					
ТАК	3/75%	12/100%	17/69%	7/87,5%	39/72,9%
НІ (вказіть причину – чому «Ні»)	1/25%	0	7/31%	1/12,5%	9/18,7%
6. Які методи прогнозування Ви використовуєте в управлінській діяльності?					
В узагальнених матеріалах вказано кількість керівників, які надали відповідь.	4	2	3	0	9 /29% (відсоток від загальної кількості респондентів)

За результатами опитування керівників закладів освіти з'ясовано, що:

– лише 31% керівників закладів освіти вважають прогнозування складником управлінської діяльності. Цей результат дав нам змогу зробити припущення про недостатній рівень готовності опитаних до здійснення прогностичної функції на належному рівні;

– цікавим є той факт, що на запитання «Чи використовуєте Ви в професійній діяльності освіти методи прогнозування?» респонденти стовідсотково відповіли «Так», але далі, в анкеті, є запитання «Які методи прогнозування Ви використовуєте в управлінській діяльності або в освітньому процесі?», на яке 39 опитуваних (81%) не надали відповіді, а 9 керівників (29%) вказали такі методи, як аналіз інформації, спостереження, експертне оцінювання;

– 52% керівників закладів освіти оцінили свій досвід застосування прогнозовної інформації в розробленні концепцій і програм розвитку, планів роботи закладу освіти як «недостатній» та «не маю досвіду»;

– 72,9% респондентів виявили потребу в підвищенні кваліфікації з теми «Прогнозування освітніх систем (об'єктів) в управлінській діяльності»; це підтверджує актуальність розроблення елективних курсів, спецкурсів, семінарів для керівників закладів освіти з метою підвищення компетентності в управлінській діяльності та вдосконалення прогностичної функції;

Проведене анкетування і співбесіди зі слухачами курсів підвищення кваліфікації дали змогу зробити висновки, що 52% керівників закладів освіти здійснюють прогностичну діяльність переважно на інтуїтивному рівні. Перспективні плани роботи і концепції розвитку закладу освіти формуються на основі особистого досвіду роботи керівника та працівників закладу, які залучаються до розроблення цих документів. Такий стан не сприяє забезпеченню вірогідності прогнозів розвитку закладу освіти та передбаченню можливостей і проблем у його функціонуванні, особливо в умовах реформування системи освіти та необхідності пошуку варіативних способів організації освітнього процесу під час карантинних заходів, що спричинені пандемією COVID-19.

Висновки. Сучасна реформа української освіти та зміни в освітньому середовищі потребують застосування нових підходів до управління галуззю освіти та нових методів і технологій в організації навчання та управлінні закладами освіти.

Важливість прогнозування в управлінській діяльності важко переоцінити; прогностична функція керівника є однією з найбільш специфічних. У теорії менеджменту існує два основні підходи до трактування функції прогнозування: вона або виділяється як самостійна, або розглядається в якості одного з основних етапів реалізації інших управлінських функцій – планування, мотивування, організації та контролю. Ми дотримуємось першого трактування, оскільки за своєю роллю в управлінні, за своєрідністю змісту та за наявністю особливих форм і методів реалізації прогностична функція має бути виділена як одна з основних, особливо в умовах змін.

Особливо важливою є здатність керівників закладів освіти передбачати наслідки реформ та запобігати ризикам і проблемам, що виникають у процесі змін. Це зумовлює необхідність фахової підготовки керівників закладів освіти до застосування методів прогнозування і розроблення прогнозів, стратегій розвитку та перспективних планів роботи.

Реалізація прогностичної функції керівника в управлінні закладом освіти дасть змогу забезпечити результати реформи української освіти, що націлена на забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти та освіти дорослих; створення безпечного й ефективного освітнього середовища; забезпечення конкурентоспроможності українських закладів освіти тощо.

Отже, аналіз наукових джерел, ключових понять і положень теорії прогнозування розвитку систем, менеджменту та наукових результатів дослідження проблем управління закладами освіти дав змогу підтвердити актуальність дослідження управлінської проблеми прогнозування розвитку освітніх об'єктів в умовах економічної, політичної й суспільної кризи в Україні. Результати емпіричного дослідження дали змогу підтвердити необхідність підготовки керівників закладів освіти до реалізації прогностичної функції в управлінні,

зокрема, в закладах вищої та післядипломної освіти.

Перспективними вважаємо подальші дослідження теорії і практики освітнього менеджменту з проблеми прогнозування розвитку освітніх систем, процесів та явищ з метою забезпечення точних прогнозів результативності освітніх реформ, виявлення переваг та ризиків нововведень.

Список використаної літератури

1. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи: методичні рекомендації / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019. 47 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/07/13/2020-07-13-avtonomy.pdf> (дата звернення: 29.08.2021).
2. Бестужев-Лада І. В. Социальное прогнозирование. Москва: Педагогическое общество России, 2001. 386 с.
3. Бобровська О. Ю. Еволюція прогнозування розвитку соціально-економічних процесів: стан і напрямки удосконалення. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2011. Вип. 2 (6) URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11boysnu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11boysnu.pdf) (дата звернення: 29.08.2021).
4. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2002. 480 с. URL: <http://library.if.ua/book/20/1620.html> (дата звернення: 29.08.2021).
5. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика: учебное пособие. Москва: Флинта: Наука, 2003. 768 с.
6. Гораш К. В. Психологічна структура прогнозування розвитку загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*, 2016. № 4. С 94–99.
7. Гораш К. В. Зміст програми елективного курсу «Методи і засоби прогнозування розвитку загальної середньої освіти». *Проблеми сучасного підручника: збірник наукових праць*. Київ, 2018. Вип. 21. С. 118–133.
8. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 389 с. URL: http://pidruchniki.com/12920522/menedzhment/metodi_prognozuvannya (дата звернення: 02.09.2021).
9. Ковальчук В. І. Прогнозування розвитку системи освіти. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія*. 2016. Вип. 233. С. 112–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnuai_ped_2016_233_19 (дата звернення: 26.08.2021).
10. Кремень В. Г. Людина у викликах цивілізації: від минулого – до майбутнього: монографія. Київ: Грамота, 2020. 248 с.
11. Маслов В. І., Боднар О. С., Гораш К. В. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітнім навчальним закладом: монографія. Тернопіль: Крок, 2012. 320 с.
12. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посібник. Вінниця, 2018. 196 с.
13. Пастовенський О. В. Особливості реалізації функцій управління освітою в умовах розвитку освітніх систем. *Народна освіта*. 2019. № 3 (18). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5532 (дата звернення: 04.09.2021).
14. Про освіту : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 02.09.2021).
15. Прогнозування розвитку загальної середньої освіти: теорія і методологія: монографія / Л. А. Онищук та ін. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2019. 240 с.
16. Реймерз Ф., Шляйхер А. Рамкові настанови щодо відповіді освіти на пандемію COVID-19 2020 року: Рекомендації Директорату з питань освіти та навичок Організації економічного співробітництва і розвитку у співпраці з Гарвардською вищою школою освіти (НАПН України, пер.). *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. Київ: НАПН України, 2020. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/publications/4> (дата звернення: 29.08.2021).
17. Реформа освіти та науки / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> (дата звернення: 05.09.2021).
18. Тодосійчук А. В. Прогнозирование развития системы образования. *Образование в документах*. 2008. № 7. URL: http://www.bim-bad.ru/biblioteka/article_full.php?aid=994 (дата звернення: 02.09.2021).
19. Тоффлер Э. Третья волна. Москва: АСТ, 1999. 784 с.
20. Федулова Л. І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування. *Економіка і прогнозування*. 2008. № 3. С. 106–120.
21. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: учение о взаимодействии. Ижевск: ИКИ, 2003. 320 с.
22. Carter N. M. Review of General and Industrial Management, by H. Fayol. *The Academy of Management Review*, 1986. 11(2), P. 454–456. URL: <https://doi.org/10.2307/258475> (Last accessed: 12.09.2021).
23. Gouédard P., Pont B. and Viennet R. «Education responses to COVID-19: Implementing a way forward», OECD Education Working Papers, OECD Publishing. Paris, 2020. No. 224, URL: <https://doi.org/10.1787/8e95f977-en> (Last accessed: 11.09.2021).
24. Friedman J., York H., Graetz N. et al. Measuring and forecasting progress towards the education-related SDG targets. *Nature* 580, 2020. P. 636–639. URL: <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2198-8> (Last accessed: 02.09.2021).

FORECASTING FUNCTION OF THE HEAD OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATIONAL REFORMS

Horash Kateryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Education Management
State Higher Educational Institution «University of Educational Management» of the National Academy of Educational
Sciences of Ukraine

Introduction. *The article highlights the results of research on the theoretical foundations and practice of forecasting as one of the functions of management. The author focuses on the role of the forecasting function in managing the development of educational institutions in the context of reforming the educational system of Ukraine and global challenges. The effectiveness of educational reforms depends on the ability of heads of educational institutions to anticipate the consequences and results of changes in the educational environment and the organization of learning. An important task of Ukrainian education is to prepare the heads of the educational institutions to carry out management activities in conditions of change.*

Purpose. *The aim of the article is highlighting the results of theoretical and practical research on the nature and content of the forecasting function of the head of the educational institution in the face of changes in the educational system.*

Methods. *The study uses the method of analysis of scientific papers on the basics of management and legislation of Ukraine; qualitative methods included questionnaires and interviews with the heads of the educational institutions who improved their skills in the Education and Law Management Department of the State Higher Educational Institution «University of Educational Management» of the NAES of Ukraine.*

Results. *The author defines the essence of the forecasting function of the head of the educational institution. The forecasting function is the ability of the head to forecast the state of the internal environment of the educational institution and external factors influencing its development, to apply forecasting methods in management and to develop forecasts. The content of the forecasting function in this study is considered as a system of components: conceptual – scientific approaches, principles and goals of forecasting; scientific-methodical – methods and means of forecasting; normative – normative-legal documents regulating the management of an educational institution; organizational-procedural – forecasting procedures.*

The author describes the forecasting methods used in the management of an educational institution.

The questionnaires and interviews, conducted among the participants of advanced training courses (48 managers were interviewed), allowed us to conclude that 52% of the heads of the educational institutions carry out forecasting activities mainly at the intuitive level. Perspective work plans and concepts of the educational institution development are formed on the basis of personal experience of the head. This situation does not provide the reliability of forecasts for the development of the educational institution and anticipation of the opportunities and problems in its functioning.

Originality. *For the first time, attention is focused on the need for professional training of heads of educational institutions to forecast the development of educational facilities, including educational institutions and the educational environment. This is especially relevant in the context of reforming the education system and the need to find ways of the organization of learning caused by the COVID-19 pandemic.*

Conclusion. *The material of the article makes it possible to conclude that the modern reform of Ukrainian education and changes in the educational environment require the application of new approaches to education management and new methods and technologies in the organization of education and management of educational institutions.*

Of particular importance is the ability of heads of educational institutions to anticipate the consequences of reforms and prevent risks and problems that arise in the reforming process. This necessitates conducting the professional training of heads of educational institutions to use methods of forecasting and development of forecasts, strategies and long-term work plans.

Implementation of the forecasting function of the head in the management of the educational institution will allow to provide the results of the reform of Ukrainian education, which aims to 1) ensuring a new quality of education at all levels: from preschool education to higher education and adult education; 2) creating a safe and effective educational environment; 3) ensuring the competitiveness of Ukrainian educational institutions.

Key words: forecasting, educational management, forecasting function, management functions, forecasting methods.

References

1. Seyitosmanov A., Fasolya O., Marxlyevski V. (2019). Avtonomiia yak shliakh do efektyvnoho menedzhmentu shkoly [Autonomy as a way to effective school management]. Kyiv. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/07/13/2020-07-13-avtonomy.pdf> [in Ukrainian].
2. Bestuzhev-Lada I. V. (2001). *Sotsialnoe prognozirovanie*. [Social forecasting]. Moskva: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii. [in Russian].
3. Bobrovska O. Yu. (2011). Evoliutsiia prohnozuvannia rozvytku sotsialno-ekonomichnykh protsesiv: stan i napriamky udoskonalennia. [Evolution of forecasting the development of socio-economic processes: the state and areas for improvement]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*, 2 (6). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11boysnu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11boysnu.pdf). [in Ukrainian].
4. Boichyk I. M. (2002). *Ekonomika pidpriemstva*. [Business economics]. Kyiv: Atika. URL: <http://library.if.ua/book/20/1620.html> [in Ukrainian].
5. Gershunskij B. S. (2003). *Obrazovatelno-pedagogicheskaja prognostika. Teorija, metodologija, praktika* [Educational and pedagogical prognostics]. Moskva: Flinta: Nauka. [in Russian].
6. Horash K. V. (2016). Psykholohichna struktura prohnozuvannia rozvytku zahalnoi serednoi osvity. [Psychological structure of forecasting the development of general secondary education.]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Educational Journal*, (4), 94–99. [in Ukrainian].
7. Horash K. V. (2018). Zmist prohramy elektyvnoho kursu «Metody i zasoby prohnozuvannia rozvytku zahalnoi serednoi osvity». [The content of the program of the elective course «Methods and tools for forecasting the development of general secondary education»]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, (21), 118–133. [in Ukrainian].
8. Dykan N. V. & Borysenko I. I. *Menedzhment* [Management]. Kyiv: Znannya. URL: http://pidruchniki.com/12920522/menedzhment/metodi_prognozuvannia [in Ukrainian].
9. Kovalchuk V. I. (2016). Prognozuvannia rozvytku systemy osvity. [Forecasting the development of the education system]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy – Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*. Series: Pedagogy, psychology, philosophy, (233), 112-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2016_233_19 [in Ukrainian].
10. Kremen V.G. (2020). *Liudyna u vykykakh tsyvilizatsii: vid mynuloho – do maibutnoho*. [Human in the challenges of civilization: from the past to the future]. Kyiv: Gramota. [in Ukrainian].
11. Maslov V.I., Bodnar O.S. & Horash K.V. (2012). *Naukovi osnovy ta texnologiyi kompetentnogo upravlinnya zagalnoosvitnim navchalnym zakladom*. [Scientific bases and technologies of competent management of a general educational institution]. Ternopil: Krok. [in Ukrainian].
12. Martynecz L. A. (2018). *Upravlinska diialnist kerivnyka navchalnoho zakladu*. [Management activities of the head of the educational institution]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
13. Pastovenskyi O. V. (2019). Osoblyvosti realizatsii funksiiv upravlinnia osvitoiu v umovakh rozvytku osvitnikh system [Features of realization of functions of management of education in the conditions of development of educational systems]. *Narodna osvita – Public education*, 3 (18). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5532 [in Ukrainian].
14. *Pro osvitu* [On education] (Zakon Ukrainy). № 2145-VIII. (05.09.2017) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>. [in Ukrainian].
15. Onyshhuk L. A., Cymbalaru A. D., Puzikov D. O. (ed.). (2019). *Prognozuvannia rozvytku zagalnoyi serednoyi osvity: teoriya i metodologiya*. [Forecasting the development of general secondary education: theory and methodology]. Kyiv: KONVI PRINT. [in Ukrainian].
16. Reimerz F., Shliaikher A. (2020). Ramkovi nastanovy shchodo vidpovidi osvity na pandemii COVID-19 2020 roku: Rekomendatsii Dyrektoratu z pytan osvity ta navychok Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobitnytstva i rozvytku u spivpratsi z Harvardskoiu vyshchoiu shkoloiu osvity [A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. Recommendations from the Education and Skills Directorate of the Organization for Economic Cooperation and Development in collaboration with Harvard Graduate School of Education]. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*. Kyiv: NAPN Ukrainy. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/publications/4> [in Ukrainian].
17. *Reforma osvity ta nauky*. (2019). [Education and science reform]. Uryadovyi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diialnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> [in Ukrainian].
18. Todosijchuk A. V. (2008). Prognozirovanie razvitija systemy obrazovanija. [Forecasting the development of the education system]. *Education in documents*, (7). URL: http://www.bim-bad.ru/biblioteka/article_full.php?aid=994 [in Russian].
19. Toffler Je. (1999). *Tretja volna*. [Third wave]. Moskva: AST. [in Russian].

20. Fedulova L. I. (2008). Foresait: suchasna metodolohiia tekhnolohichnoho prohnozuvannia [Foresight: modern methodology of technological forecasting]. *Economics and forecasting*. (3), 106-120. [in Ukrainian].
21. Haken G. (2003). *Tajny prirody. Sinergetika: uchenie o vzaimodejstvii*. [Secrets of nature. Synergetics: the study of interaction.]. Izhevsk: IKI. [in Russian].
22. Carter N. M. (1986.). Review of General and Industrial Management, by H. Fayol. The Academy of Management Review, 11(2), 454–456. URL: <https://doi.org/10.2307/258475> [in English].
23. Gouëdard P., Pont B. & Viennet R. (2020). «Education responses to COVID-19: Implementing a way forward», OECD Education Working Papers, OECD Publishing, Paris, 224, URL: <https://doi.org/10.1787/8e95f977-en>. [in German].
24. Friedman J., York H., Graetz N. et al. (2020). Measuring and forecasting progress towards the education-related SDG targets. *Nature* 580, 636–639. URL: <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2198-8> [in English].

Отримано редакцією 29.08.2021 р.

УДК 378.147:371134-027.875:615.8(4)

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-2-46-66-75

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ У РАМКАХ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бріжата Ірина Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини
Сумський державний університет
e-mail: brizhata@i.ua
ORCID ID: 0000-0002-9988-4285

Буйвало Валентина Петрівна

викладач-стажист кафедри фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини
Сумський державний університет
e-mail: buivalo89@gmail.com

У статті розглянута проблема готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії до професійної діяльності в контексті практико-орієнтованого навчання як одного з найважливіших напрямів загальної педагогіки. Проаналізовано основні підходи до системи підготовки професійних кадрів з фізичної терапії в Україні. Висвітлено напрями підготовки фахівців з фізичної терапії в рамках проекту ЄС Еразмус+ в умовах Сумського державного університету.

Ключові слова: фахівець з фізичної терапії, міждисциплінарний підхід, практико-орієнтована підготовка, Еразмус+.

Постановка проблеми. В Україні сьогодні діє схема вищої освіти спеціалістів з фізичної терапії, ерготерапії. Створення необхідного освітнього досвіду та досвіду підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії до майбутньої професійної діяльності в Україні демонструє необхідність вищої освіти та обов'язкової практичної підготовки. Сьогодні система вищої освіти фахівців із фізичної терапії має завдання – навчити студентів самостійної практики в галузі фізичної терапії, уживання рішучих дій у професійних ситуаціях, тобто стимулювати професійне мислення, активізувати творчий потенціал, розвивати інтерес до освіти, формувати професійну ідентичність майбутніх фахівців.

Поряд із цим потреба в спеціалістах з фізичної терапії, що не тільки володіють своєю професією, але й орієнтуються в цій сфері, відрізняється здатністю швидко діяти, приймати рішення, працювати з високою продуктивністю та ефективністю, вирішувати нестандартні професійні завдання, бути готовими до постійного особистісного та професійного розвитку [7]. Тому питання організації сучасного педагогічного процесу для створення професійної ідентичності майбутнього фахівця з фізичної терапії стають актуальними.

Ураховуючи, що умови сьогодення вимагають від молодих спеціалістів значної кількості знань, навичок та здібностей, критичного мислення, гнучкості, ініціативності, спрямованості на результат, а сучасна модель освіти підкреслює важливість формування у студентів відповідних компетентностей як фундаменту їх розвитку як фахівців, ми пропонуємо міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх фізичних терапевтів шляхом